

גליון תתקע • ערש"ק פרשת אחרי-קדושים

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גברא"ו"הפצא" באיסור ערלה

בשיטת הרמב"ם בחיוב מורא מקדש

ה'גזירה' המיוחדת באזהרת עריות

מצוות יראת המקדש - בעבודת האדם

אור
החסידות

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ

ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, דודפי צדקה וחסד,

ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,

ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מצוות יראת המקדש – בעבודת האדם

לעשות מביתו הפרטי דירה לה'

תכלית הכוונה דבריאית העולם היא - לעשות לו יתברך דירה בתחתונים (ראה תנחומא בחוקות, ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו), כלומר, שהעולם כולו יהי' בית ודירה להקב"ה (בגילוי).

וענין זה נפעל על ידי הנהגת בני ישראל על פי הוראותיו של הקב"ה בתורה. . וכפי שהדבר בא לידי ביטוי בחיי היום-יום במשך של השנה כולה - שהנהגתם בעניני העולם היא באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דעות ספ"ג), כך שבעצם מציאותם ועל אחת כמה וכמה על ידי הנהגתם ופעולותיהם מכריזים בני ישראל שהקב"ה הוא הבעל הבית של העולם כולו, מכיון שכל העולם כולו נברא "בדבר ה'" (תהלים לו, ג), "שהכל נהי' בדברו". ועל ידי זה עושים בני ישראל שהעולם כולו יהי' דירה להקב"ה, היינו, מקום ראוי להיות משכן ומכון לשבתו - "ושכנתי בתוכם", החל מהמשכן ומקדש הרוחני שבלב כל אחד ואחד מישראל (ראה של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב. ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו), ביתו הפרטי של כל יהודי, ועד שהעולם כולו נעשה משכן ודירה לו יתברך.

"לא מן המקדש אתה ירא - אלא ממי שצוה על יראתו"

...[והנה, הרמב"ם (הל' ביה"ח רפ"ו) כותב:] "מצות עשה לירא מן המקדש, שנאמר (פרשתנו יט, ו) ומקדשי תיראו, ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו".

כאשר יהודי יודע אודות גודל ההפלא והמעלה בשליחותו ותפקידו, שהקב"ה בחר בו להיות לו "שותף במעשה בראשית" (שבת י, א. קיט, רע"ב), והטיל עליו את התפקיד והאחריות לבנות בית המקדש [החל מבית המקדש הפרטי, ביתו של יהודי, "מקדש מעט" (יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א), עד לבית המקדש כפשוטו], בהבטיחו שישרה את שכינתו בבית המקדש זה ("ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) - עלולה להתעורר אצלו מחשבה שיכול הוא לוותר, ח"ו, על קוצו של יו"ד, לעשות איזו פשרה קלה, וכיוצא בזה, שהרי סוף כל סוף הוא "שותף" שוה בעסק!...

למלאת שליחותו תוך הקפדה על פרטי פרטים

ולדוגמא: התורה אומרת שקיומה של כל מצוה צריך להיות בזריזות - "זריזין מקדימין למצוות" (פסחים ד, א. ושי"ט), ובודאי ש"מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" (ראה מכילתא ב"ב יב, ז). אבל אף על פי כן - עלולה להתעורר אצלו מחשבה - מה הרעש אם ינוח קימעא, וידחה את קיום המצוה לזמן מה.

הנה על כך באה ההוראה מהציווי ד"מקדשי תיראו" - שלמרות מעלתו וחשיבותו של יהודי, עד שהוא הוא זה שבונה את בית המקדש, אף על פי כן, "מצוה עשה לירא מן המקדש .. ממי שצוה על יראתו", ובמילא, עליו למלא את תפקידו ושליחותו תוך כדי הקפדה מוחלטת על כל הפרטים ופרטי פרטים.

(תורת כננים - ההוצאות תש"ד ח"ד ע' 2644. 2651 ואילך)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'קראת שבת' (גליון תתקצ) היו"ל לפרשת אחרי-מות קדושים, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוק"ה נבג"מ זי"ע.

במדור "מקרא אני דורש" יתבאר פירושו של רש"י לתיבות "אני ה'" שבפתח פרשת איסורי עריות, שפירשן רש"י באופן אחר מדרך הרגיל, ויבואר עניין ההודעה "אני ה'" - קבלת מלכותו ית' וגזירותיו, ויתבאר גם הטעם שאיסור עריות הוא גזירה וחוקה שלא לפי כללי השכל האנושי.

המדור "יינה של תורה" עוסק במעשה נדב ואביהוא, שמחד היו קדושים ומאידך התורה מצווה שלא ללמוד מהם, ויבואר עניין כלות הנפש והפרישות מן הגשמיים, וכיצד יש להתייחס לתנועה זו אצל "יושבי אהל" ואצל "בעלי עסק".

במדור "חידושי פוגיות" יפלפל בדין מורא מקדש וידקדק בדברי הרמב"ם בספר המצוות ובספר היד דכמה שינויים ביניהם, ויחדש דבספר המצוות מדובר על חיוב מורא בלב, ובספר היד מדובר על חיובים במעשה, ויש עוד חיוב של יראה ופחד אך אינו נלמד ממקדשי תיראו אלא מכתובים אחרים.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש
כנען שפירוש "אני ה'" הוא "קבלו נזירותי"?
מדוע צריך רש"י לפרש "אני ה'", הרי כבר פירשו בתחילת פ' וארא ? / מהו החידוש ב"אני ה' אלקיכם" על "אנכי ה' אלקיך" / ה'גזירה' המיוחדת באזהרת עריות

(ע"פ לקסי שוחת ח"ב עמ' 88 ואילך)

פנינים
חולת אהבה כסובל מחוסר המתאה לאכול צונן (ע"פ לקסי שוחת ח"ז עמ' 180 ואילך)
"נברא" ו"הפצא" באיסור ערלה (ע"פ לקסי שוחת ח"ב עמ' 103 ואילך)

יינה של תורה
לא להתעק לנמרי מהגשמיים
מדוע נכנסו נדב ואביהוא אל הקודש ? / האם נכון לפרש מהעולם ומעניני גשמיים ? / איך ניתן להבין את התורה לאמיתתה ? / וכיצד צריך יהודי להתנהג בעקבות יום הכיפורים ?

(ע"פ לקסי שוחת ח"ב עמ' 116 ואילך)

פנינים
כיסוי הדם בחיי האדם (ע"פ לקסי שוחת ח"ז עמ' 52)
"להוסיף לכם תבואת" - בכח היצר הרע (ע"פ לקסי שוחת ח"ב עמ' 113)

חידושי סוגיות
בשית הרמב"ם בחיוב מורא מקדש
יפלפל בשנינו הלשון בין הש"ס לספרא גבי "לא מן המקדש אתה ירא כו", ויסיק דהן ב' דרכים בהגדרת חיוב מורא, עפ"ז יבאר היטב סדר דברי הרמב"ם וכוונתו בזה

(ע"פ לקסי שוחת ח"ז עמ' 55 ואילך)

תורת חיים
לימוד חסידות בהבנה והשגה

דרכי החסידות
ביטול נזירות המלוכה

שיחות קודש
מצוות יראת המקדש - בעבודת האדם

צוות העריכה וההנהגה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:
טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

מנלן שפירוש "אני ה" הוא "קבלו גזירותי"?

מדוע צריך רש"י לפרש "אני ה'", הרי כבר פירשו בתחילת פ' וארא? / מהו החידוש
ב"אני ה' אלקיכם" על "אנכי ה' אלקיך"? / הצורה המיוחדת באזהרת עריות

באמצע הסדרה, לפני שמתחיל הכתוב לדבר על איסורי העריות, נאמר כך: "וידבר ה'
אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, אני ה' אלקיכם" (יח, א-ב). ומפרש רש"י:
"אני ה' אלקיכם – אני הוא שאמרתי בסיני 'אנכי ה' אלקיך' וקבלתם עליכם מלכותי; מעתה
קבלו גזירותי".

והנה, התיבות "אני ה' אלקיכם" מצויות הן במקרא כמה פעמים, ואין רש"י מפרשן כלל
(וכמו בפרשתנו גופא, מיד בהמשך הענין: "את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם
אני ה' אלקיכם" (יח, ד) – ולא פירש רש"י מאומה);

ולכאורה הוא משום שכבר פירש לנו רש"י בתחילת פרשת וארא, ששם נאמר "וידבר
אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה'" – ורש"י מפרש:

"אני ה' – נאמן לשלם שכר טוב למתהלכים לפניי . . . ובלשון הזה מצינו שהוא נדרש בכמה
מקומות: 'אני ה' נאמן להיפרע – כשהוא אומר אצל עונש, כגון 'וחללת את שם אלקיך אני
ה'', וכשהוא אומר אצל קיום מצוות, כגון 'ושמרתם מצוותי ועשיתם אותם אני ה' – נאמן
ליתן שכר".

והיינו, שהתיבות "אני ה' (אלקיכם)" באות להדגיש את ההכרח שבקיום מצוות ה', כי
הקב"ה יש בכחו ומובטח הוא להיפרע מעוברי רצונו ולתת שכר לעושי רצונו. ולכן בכמה
מקומות שבהם מדבר הכתוב על מצוות מסוימות, פעולות שיש מצוה לעשותן או להימנע
מהן, הוא מדגיש ואומר ש"אני ה'" – ולכן יש להיזהר בקיום מצוותי, כי אני "נאמן להיפרע"
ו"נאמן ליתן שכר".

סיים תפילתו וקפץ מהעיגול

מעין מעשה וסיפור הנ"ל, שמעתי עוד מאחד, שהוא ה' באותו מעמד: פעם אחת נודע,
כי רבינו אאזמו"ר [הצ"צ] מתפלל תפלת ערבית בהתלהבות ודביקות נפלאה ביותר, עד אשר
נתפעלו כל השומעים, והבינו כי דברים נסתרים בזה. ועשו חור בדלתו, וראו כי עשה עיגול,
ועמד בתוך העיגול, והתפלל בדביקות והתלהבות עצומה ביותר, והי' זה איום ונורא, בצעקות
ונגינות נוראות, וזה הי' בתפלת חול, וכה נמשך בדביקות העצומה הנ"ל, עד הגיעו להתיבות
אלו: הפודנו מיד מלכים, מלכנו הגואלנו מכף כל העריצים². ומכאן והלאה, מיהר בתפלתו
בכל האפשרי, וסיים תפלתו, וקפץ מתוך העיגול.

וזה הדבר: השר איגנאטיעווי הי' שולח תמיד מסירות על אאזמו"ר. והי' אז בעת המלחמה
(שהי' אז המלך ניקאָלאַי הראשון), ושלח כ"ק אאזמו"ר נדבתו לצרכי המלחמה 100 רובל
כסף, ולא קבלו [ממנו], ושלחו חזרה. וכה הי' דברי המלך ניקאָלאַי הראשון לאמר: כשאגמור
את המלחמה, אז אתעסק בעסק הרב שניאורסאהן, מה לעשות עמו. ואז הגיע הזמן ההוא,
ומובן, כי על זה היתה התפלה ההיא, ובעת ההיא נעדר הרשע על חפצו לעשות הרע להצדיק
וכו'.

(ספר המאמרים תרס"ו-תרס"ז עמ' שלח)

1. נוסח אחר: נתפלאו.

2. נוסח ברכת "אמת ואמונה" בברכות ק"ש דערבית.

המורד מרדס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נלב"ע ב"ז תשי"ה ה'תשפ"א
הנצחה
במחלקת השרון

לקראת שבת

ומעתה יש לתמוה בנידון דידן – למה אין רש"י מפרש את התיבות "אני ה' אלקיכם" כמשמעותן הרגילה ("נאמן ליפרע" ו"נאמן לשלם שכר"), ובמקום זה פירשן באופן חדש ויוצא-דופן?

ב. והביאור בזה:

בדרך כלל הלשון "אני ה' (אלקיכם)" באה בסיומו של ציווי, שכדי להדגיש את חומרת הציווי מסיים ומזהיר: "אני ה'" – נאמן אני לשלם שכר ונאמן אני להיפרע; ואפילו במקומות שזה בא בתחילת ענין, הרי כד דייקת שפיר תמצא שזה בא כהמשך לענין אחר שדובר עליו קודם, כסיום וחיזוק.

אולם בעניננו אין הדבר כן, אלא התיבות "אני ה' אלקיכם" באות בהתחלת הענין, עוד לפני שנאמר הציווי עצמו; ואם כן קשה לפרשן בתור אזהרה והדגשה על הציווי – שהרי עדיין לא נאמר הציווי שתחול עליו אזהרה והדגשה זו!

ולכן מפרש רש"י שבעניננו אין התיבות הללו באות לשם חיזוק והדגשה, אלא כענין בפני עצמו – הקב"ה בא ואומר לעם ישראל: "אני ה' אלקיכם"!

וכבר מצינו כעין זה בעשרת הדברות, שהראשון שבהם הוא (יתרו כ, ב) – "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים"; הקב"ה מודיע לבני ישראל את מלכותו, וכפי שמפרש רש"י שם "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי", שבני ישראל צריכים לקבל את מלכות ה' ולעשות את כל מצוותיו.

אלא שלפי זה אינו מובן: לאחר שכבר הודיע הקב"ה את מלכותו לבני ישראל באמירת "אנכי ה' אלקיך" – מה פשר האמירה הנוספת כאן "אני ה' אלקיכם"? איזה חידוש יש בזה לגבי מה שכבר נאמר בעשרת הדברות?

על זה מפרש רש"י שבעשרת הדברות "קיבלתם עליכם מלכותי" – ועכשיו בא לחדש דבר נוסף: "מעתה קבלו גזירותי", כדלקמן.

ג. במעמד הר סיני קיבלו בני ישראל על עצמם את "מלכות" הקב"ה, והיינו לקיים מצוותיו; אבל עדיין יש מקום לומר שלא קיבלו אלא מצוות כאלו שהשכל סובלן – ואילו מצוות שהשכל מנגד להן, יתכן שיאמרו שמצוות כאלו לא נכללו בקבלת מלכותו ומצוותיו.

ולכן, לפני שהקב"ה בא לצוות על איסורי עריות, שיש בהם ענין של "גזירה" – דבר שמנוגד לשכל האנושי (ראה פרש"י תולדות כו, ה), הוא מקדים תחילה להזהיר את ישראל על קבלת ה"גזירות" (באופן כללי) – "אני הוא שאמרתי בסיני 'אנכי ה' אלקיך' וקבלתם עליכם מלכותי מעתה קבלו גזירותי", גם המצוות שהן בגדר "גזירות".

ולהעיר, שכבר נאמר לבני ישראל "ושמרת כל חוקיו" (בשלח טו, כו), ורש"י מפרש שהכוונה למצוות שהן "בלא שום טעם" – אבל יש לומר ש"גזירה" הוא דבר קשה עוד יותר לקיימו, כי הוא (לא רק בלי טעם, אלא) היפך הטעם.

ביטול גזירות המלוכה

עשה עיטל, ועמד בתוך העיטל, והתפלל בדביקות והתלהבות עצומה ביותר, והי' זה איום ונורא, בצעקות ונגינות נוראות, וזה הי' בתפלת חול

לקח הנייר וזרקו

שמעתי מכ"ק אדמו"ר שליט"א [הרשב"ב נ"ע], בשנת תר"א (כמדומה תקצ"ח) אז היו כמה שרים מתעסקים בענין ההצעה שכ"ק אדמו"ר [אדמו"ר הצ"צ] צוקללה"ה יהי' מקום מושבו בערים הגדולים פטרבורג או קיוב, המציע הראשון הי' השר המפורסם איגנאטיעו והשר השני אשר התעסק בזה בפטרבורג הי' השר המפורסם סנרין, שהי' שר ההנהגה דעיר המלוכה, זמן ההתעסקות של השר הזה בענין הנזכר הי' בימינן] נוראים דשנה ההיא.

בראש השנה לילה הא' התפלל כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה בדביקות נפלאה, ואח"כ בסעודת הערב דיבר הכל אודות הנהגת שרי המלוכה ועניניהם כו', ולמחרת קודם התקיעות הי' בדביקות חזקה, ומתוך הדביקות והחב"ד התחיל לאמר בזה הלשון "איי שערצע [= הלב (או: לבי)] למנצח כו'" ונתעוררו מאד החסידים, ומובן הי' הדבר כי מן הסתם יש איזה ענין.

ואח"כ נודע הדבר כי השר סנרין נכנס בראש השנה עם ההצעה שלו אל הקיסר ירום הודו, ושאלו הקיסר מה נשמע חדשות בעיר (כי השר הנזכר הי' שר העיר), ואמר אין שום חדש, הכל במנוחה, אמר לו אני יודע חדשות (כי בעת ההיא נתן השר הנזכר פקודה אשר לא ילכו עם מקטורת (פאפיראסין) ברחוב, כן ציוה כי מקום מכירת הבשר יהי' מחוץ לעיר, וב' הדברים לא נתקבלו לתושבי העיר, הא' מפני הרגילות והב' מפני ההכרח לילך לחוץ מעיר כו') אתה צוית כי כו' וזה מהנמנע, והתחיל לטעון בעד טוב הפקודה ומטרתו, והשיבו הקיסר ירום הודו שוטה כו' ולקח הנייר שהגיש לו וזרקו על הרצפה, והנייר הי' ההצעה בדבר כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה, וידוע דנייר אשר המלך זורקה על הרצפה אין לה תוקף עוד להציעה על שולחן השאלות כו'.

(רשימת כ"ק אדמו"ר מהורייץ – ספר המאמרים ליקוט ח"ב עמ'

רעח-ט. וראה גם ספר המאמרים תרס"ו-תרס"ז עמ' שלח)

ד. ומדוע באמת יש בעריות ענין של "גזירה" – היפך השכל?

הנה עיקר איסורי העריות הוא בשלילת נישואין עם קרובי משפחה: אחותו, דודתו וכו' (כמפורט בפרשתנו).

ובכן, מצד הסברא הרי זה בדיוק להיפך – שראוי לאדם לישא קרובי משפחתו:

בנישואין תופסת מקום חשוב מעלת היחס המשפחתי, וכפי שראינו שאברהם ששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו יצחק הורה לו להביא דוקא מבנות ארצו ומולדתו של אברהם, מיוחסות ממשפחתו.

ומעתה הסברא נותנת שאיש המיוחס צריך לקחת אשה דוקא ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר – הגון ומתאים יותר; ובפרט שתכלית הנישואין הרי היא להביא לילדים משותפים של בני הזוג (ראה פרש"י בראשית ג, כד), ומובן שכל שהם יותר קרובים ביניהם כך הדבר יותר בשלימות.

ועוד זאת, מצד המציאות כפי שהיתה בדורות שלפנ"ז: ברא הקב"ה את עולמו באופן שקיומו הי' תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו את אחיותיהם (שהרי לא היו להם נשים אחרות) (ראה פרש"י קדושים כ, יז); יעקב נשא שתי אחיות – והצליח בהקמת בית ישראל; עמרם נשא את דודתו – ונולדו לו צדיקים גדולים: מרים, אהרן ומשה!

ולכן מצות עריות נחשבת כ"גזירה", ענין שאינו מתאים עם השכל האנושי, והוצרך להזהיר לפני כן אזהרה מיוחדת, "אני ה' אלקיכם" – "קבלו גזירותי", ודו"ק.

לימוד חסידות בהבנה והשגה

חלק מיוחד בתורה

...מה שכותב במענה על הצעתי לקבוע שיעור לימוד בחסידות, שלומד מוסר וגמרא כו'.

הנה בתורה ישנם כמה חלקים ובכל חלק שעוסקים יוצאים בזה מצות תלמוד תורה, אבל, נוסף על זה, ענינים מיוחדים ישנם לחלקים השונים אשר בתורה, שבהם אין חלק אחד דומה לחבירו, והוא על דרך האמור בש"ס, להשליש הלימוד במקרא משנה ובגמרא. ועל דרך מאמר רז"ל הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות, ובשביל להכיר את מי שאמר והי' העולם ילמוד אגדה.

והוא הדין בנדון דידן, ובסגולות לימוד פנימיות התורה, שאין באין לזה ע"י לימוד חלק אחר שבתורה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

(אגרות קודש ח"י עמ' קעד)

אין מסתפקים במשנה, לומדים גם נמרא!

ובשאלתו מדוע צריכים ללמוד דוקא תורת חב"ד.

הנה צריך הענין ביאור ארוך שקשה להעלותו על הכתב, ובפרט בלי ידיעה מוקדמת אודות ידיעותיו בשיטה זו.

והנקודה היסודית בזה היא – בדוגמת המענה על השאלה, מדוע צריכים ללמוד גם גמרא ולא משנה או תורה שבכתב בלבד, שהמענה על השאלה הזו פשוט, שלימוד הגמרא הוא מוסיף ומבאר ומגלה את הטמון ומרומז במשנה ותורה שבכתב, והוא הדבר

בהנוגע לתורת חב"ד – המבארת ומסברת, ובמילא מגלה, הטמון והמרומז בתורת הבעש"ט ותלמידיו, ובפנימיות התורה בכלל.

ואם בשנים מלפנים הי' לימוד פנימיות התורה שייך (מכמה טעמים) רק ליחידי סגולה, הנה בדורנו זה מצוה לגלות חלק תורה זה, וגם הכרח, וכמבואר באגרת הקדש לרבנו הזקן סימן כ"ו מהאר"ז"ל (ועיין בארוכה בהקדמת תלמידו הרח"ו בשער ההקדמות), ומבואר בארוכה יותר בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר [הרש"ב] – אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר – זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בפרט לאברכים חובשי בית המדרש.

(אגרות קודש ח"א עמ' קלב-ג)

הבחינה לחיבור ולהבנת חסידות

לפני איזה זמן נתקבלה רשימת התלמידים שי' . . . הלומדים תורת החסידות.

על דרך הרגיל אפילו בטבע האנושי, צריכים . . . להיות כמה וכמה, שיבינו ענינים בחסידות בהסברה מתאימה, אשר הבחינה בזה, שיכולים להסביר זה באותיות עצמיים שלהם ("מיט אייגענע אותיות") ולא רק שיאמר בעל פה בלשון האמור במקום פלוני, ואין לו שייכות להתוכן שבדברים.

וכיון אשר בתורת החסידות, ישנם כמה ספרים קונטרסים ומאמרים, וכלל בתורתנו הקדושה, דברי תורה עניים במקום זה ושעשירים במקום אחר, בודאי, שבלימוד האמור . . . יש מקום למלאות האמור במקום אחד ע"י ההסברה הנמצאת במקום שני.

(אגרות קודש חב"א עמ' תנה)

הכתוב - "ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו גו". אבל לא משמע כן מלשון רש"י, שהעתיק רק התיבות "שלוש שנים יהי לכם ערלים", ולא "ונטעתם" שבתחילת הכתוב.

וצריך להבין: איך למד רש"י מלשון הכתוב "שלוש שנים יהי לכם ערלים" שהתחלת המנין היא משעת נטיעתו?

ויש לבאר:

לרש"י הוקשה כפל הלשון בכתוב - "וערלתם ערלתו את פריו", ושוב "יהי לכם ערלים", דלכאורה הוא מיותר.

ומזה למד רש"י שבערלה יש שני איסורים - איסור "חפצא" ואיסור "גברא": "וערלתם ערלתו את פריו" הוא איסור "חפצא", דהיינו איסור החל על העץ והפירות עצמם, כלשון רש"י "יהא אטום ונסתם מליהנות ממנו"; ו"שלוש שנים יהי לכם ערלים" הוא איסור "גברא", היינו שחובת האדם היא למנות שלוש שנים טרם אכילת הפירות.

וזהו שלמד רש"י מהכתוב "שלוש שנים יהי לכם ערלים" שהמנין מתחיל "משעת נטיעתו": מכיון שמנין שלוש שנים נכתב לגבי איסור ה"גברא" ("שלוש שנים יהי לכם ערלים"), מסתבר שהתחלת המנין היא משעת מעשה האדם, דהיינו משעת נטיעת האילן, ולא משעה שהאילן מתחיל להצמיח פירות.

ועפ"ז יובן היטב המשך דברי רש"י "יכול אם הצניעו לאחר שלוש שנים יהא מותר, תלמוד לומר יהי בהווייתו יהא": כיון שנתבאר שהמנין תלוי ב"גברא", הי' מקום לומר (שלא כאמור לעיל) שאין איסור "חפצא" על הפירות כלל, ואם כן אפשר להטמינם ג' שנים ואז לאכלם; וזהו שמלמדנו הכתוב "יהי" - בהווייתו יהא, שהאיסור הוא גם על ה"חפצא", ולכן הפירות נאסרים לעולם.

חולת אהבה כסובל מחום המתאוה לאכול צונן

וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו' מה ת"ל, ה' רבי אלעזר בן עזריה מישל משל, לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, בא אחר ואמר לו אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. שלא תמות בדרך שמת פלוני, זה זרז יותר מן הראשון. לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן (ויקרא טז, א. רש"י)

צריך להבין למה הוצרך רש"י למשל, והרי גם בלא המשל מובן היטב שההוספה "שלא תמות בדרך שמת פלוני" יש בה תוספת זירוז לגבי אזהרה סתם.

וי"ל, שכוונת רש"י בהבאת המשל היא לבאר הטעם שדוקא בציווי זה נצרך זירוז מיוחד:

טבעו של חולה הוא שהוא סובל מחום גבוה, ולכן הוא מתאוה לאכול מאכלים צוננים ולהיות במקום קר וטחוב. ולכן נצרך הוא לזירוז מיוחד "שלא תמות בדרך שמת פלוני", שאם לא כן יש חשש שילך אחר תאוותיו ולא יקיים דברי הרופא.

והוא הדין בנמשל, שבודל אהבתו של אהרן הכהן להשי"ת, בבחינת "חולת אהבה", יש חשש שאהרן הכהן לא יצליח להתגבר על תשוקתו להתקרב אליו ית', ויעבור על האיסור לבוא בכל עת אל הקודש, ולכן הוצרך לזירוז מיוחד.

"גברא" ו"חפצא" באיסור ערלה

וכי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, וערלתם ערלתו את פריו, שלוש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל שלוש שנים יהי לכם ערלים - מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו. יכול אם הצניעו לאחר שלוש שנים יהא מותר, תלמוד לומר יהי בהווייתו יהא. (יט, כג. רש"י)

על מ"ש רש"י "מאימתי מונה לו משעת נטיעתו", כתבו המפרשים שלמדו כן מהתחלת

ולפרש כוונת הש"ס דהיראה כאן ענינה (לא רגש היראה "מן המקדש אתה ירא", אלא) קיום ציווי היראה (ציוה על יראתו) במעשה, וזהו שממשיך תיכף לאח"ז (כמו הברייתא שבש"ס) "ואי זו היא יראתו לא יכנס כו".

ועפ"ז דברי הרמב"ם בהמשך ההלכות עולים כמין חומר: בה"ג וה"ד מפרט הרמב"ם את הדינים שהם חלק ממצות מורא מקדש: "וכל הנכנסין להר הבית נכנסין דרך ימין ומקיפין ויוצאין דרך שמאל כו", ואח"כ מתאר אופן היציאה לאחרי העבודה: "כל שהשלים עבודה ונסתלק לו אינו יוצא ואחוריו להיכל אלא מהלך אחורנית מעט מעט ומהלך בנחת על צדו עד שיצא מן העזרה, וכן אנשי משמר כו' יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה לאחוריו" - ובזה מסיים "וכל זה הוא ליראה מן המקדש", כלומר, אע"פ שהם רק ענינים של פעולות ולא עצם רגש היראה והפחד שבלב, מ"מ נכלל כ"ז במצות מורא מקדש, כיון שהם "ליראה מן המקדש", בשביל קיום מצות יראה, שהיא במעשה.

ואח"כ בהלכה ה' מתחיל בדין וגדר חדש במצות מורא מקדש - "וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת כו' ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה' כו' ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלקים נהלך ברגש", דבהלכה זו לא קאי רק במעשה של יראה, אלא גם ברגש היראה שבלב ונפש, והוא דין בפ"ע, וע"ז הביא הרמב"ם פסוקים אחרים ("והיו עיני ולבי שם כל הימים; בבית אלקים נהלך ברגש"), ויסוד הלכה זו הוא, שבהליכתו בעזרה צריך ש"יראה עצמו שהוא עומד לפני ה'", שברוך ממילא בא לידי רגש של יראה ופחד בלב (ולא רק יראה במעשה).

והביאור בכ"ז, דבגדרו של דין מורא מקדש יש מקום ללמוד בשני אופנים, אם החיוב הוא על יראה כפשוטה, רגש של יראה ופחד בלב, או שהחיוב הוא בעשיית פעולות מסויימות המבטאות ענין של יראה (או המנעות מפעולות של היפך היראה). וי"ל דלהברייתא שבש"ס דנקט "לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש (ובהמשך לזה) ואי זו היא מורא מקדש לא יכנס כו'" - פעולות אלו עצמן הוי קיום מצות יראת מקדש; משא"כ להספרא שלא הביא תיכף פרטי הדינים, הגדר דמורא מקדש הוא כפשוטו, שצריך להיות רגש ופחד בלב, אלא שמזה נובעים כמה פרטי דינים, דהיינו המעשים המתחייבים מצד יראה זו שבלב.

והוא הוא החילוק שהודגש בשינוי הרמב"ם מסהמ"צ לספר היד. דבסהמ"צ כתב "שצונו לירא מן המקדש הזה מאד עד שנשים בנפשנו משא הפחד והיראה וזה מיראת מקדש", הרי מפורש שתוכן מורא מקדש הוא הפחד והיראה שבנפש, ומטעם זה מעתיק לשון הספרא דוקא, שהולך בשיטה זו. ועפ"ז מבואר ג"כ סיום דברי הרמב"ם שם, שמביא (מספרא) "ושם נאמר גם כן לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכינתו במקום הזה", שבוה מבאר כיצד יתכן לעורר רגש של פחד ויראה בנפש מן המקדש, מצד יראת השכינה ששוכנת בבית זה. משא"כ בספר היד אזיל הרמב"ם בשיטת הש"ס, שגדר מורא מקדש הוא פעולות כו' של "מורא מקדש", וזהו שמקדים בתחילת הפרק "ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שציוה על יראתו" (ומשנה מלשון הש"ס "שהזהיר על המקדש"), שאין כוונתו לשלול היראה מן המקדש עצמו (שלא ישתחוהו אליו לשם אלקות ח"ו), אלא בא להדגיש

לא להתנתק לגמרי מהגשמיות

מדוע נכנסו נדב ואביהוא אל הקודש? / האם נכון לפרוש מהעולם ומענייני גשמייות? / איך ניתן להבין את התורה לאמיתותה? / וכיצד צריך יהודי להתנהג בעקבות יום הכיפורים?

”ואל יבוא בכל עת אל הקודש” בעבודת האדם את קונו

”תורה” היא מלשון הוראה (ראה רד”ק לתהילים יט, ח. ועוד), ומכל עניין שבתורה יש לחפש וללמוד הוראה בעבודת הבורא ית”ש. ובנוגע לסיפור מיתת שני בני אהרן ביארה התורה עצמה שתי הוראות שיש ללמוד ממנו:

א. בפרשת שמיני (י, ט), תיכף לאחר סיפור מיתת נדב ואביהוא, מצווה התורה ”יין ושכר אל תשת . . בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו”. נדב ואביהוא מתו משום שנכנסו שתויי יין למקדש, והתורה מזוהרת את אהרן ובניו שילמדו ממאורע זה, ולא יעשו כן גם הם וימותו (ראה פרש”י שם ב. וראה ביאורו בלקוטי שיחות ח”ב עמ’ 49 ואילך).

ב. בריש פרשתנו מצווה התורה ”ואל יבוא בכל עת אל הקודש . . ולא ימות”, שלא להיכנס לקודש בכל עת, וגם הוראה זו נאמרה בהמשך ל”מות שני בני אהרן”, שקרבו אל ה’ בלא ציווי (ראה פרש”י עה”פ. לקוטי שיחות ח”ז עמ’ 117).

והנה, כאשר מתבוננים במקום בתורה שבו נכתבו שתי ההוראות הללו, מוצאים שהציווי ”יין ושכר אל תשת” נכתב מיד לאחר סיפור מיתת נדב ואביהוא, ואילו הציווי ”ואל יבוא בכל עת” נכתב שתיים וחצי פרשיות לאחר מכן, כהקדמה לציווי על עבודת יום הכיפורים, וטעמא בעי.

סוד הנשיקה שבה מתים צדיקים

בכדי להבין זאת יש להקדים תחילה ולבאר את מהות חטא בני אהרן, שמחמתו באו ציוויים אלו: נדב ואביהוא צדיקים וקדושים היו, ועליהם אמר הקב”ה ”בקרובי אקדש” (שמיני י, ג ופרש”י), ואודות חטאם ביאר האור החיים (ריש פרשתנו), ”שנתקרבו לפני אור העליון בחיבת הקודש, ובזה מתו, והוא סוד הנשיקה שבה מתים הצדיקים”. ו”הגם שהיו מרגישים במיתתם, לא נמנעו מקרוב לדביקות, נעימות, עריבות . . מתיקות – עד כלות נפשותם מהם”.

לקראת שבת

יא

ביהמ”ק קיים כו’ ושם נאמר ג”כ לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן כו”.

אבל בספר היד הביא פירוט הדינים (”ואי זו היא יראתו לא יכנס אדם להר הבית כו”)

מיד לאחר הא ד”לא מן המקדש אתה ירא אלא כו”

ורק בהפסק כמה הלכות כתב הא ד”אע”פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו”

והביא הדרש ”מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם”.

[סיכומי של דבר, דנמצאו ד’ אופנים בסדר הדברים: בספרא פתחו ביראה ממי שהזהיר, ולאח”ז דיני מורא בזה”ז, ולבסוף דיני מורא מקדש בימי הבית. בגמרא פתחו ביראה ממי שהזהיר, ולאח”ז דיני מורא מקדש, ולבסוף מורא בזה”ז. בספר המצוות להרמב”ם פתח בדיני מורא מקדש, ולאח”ז בדיני מורא בזה”ז, ולבסוף יראה ממי שהזהיר. ובספר היד פתח ביראה ממי שהזהיר (ה”א), ולאח”ז דיני מורא מקדש (ה”א-ב), ולבסוף דיני מורא בזה”ז (ה”ז)].

גם צריך ביאור. דבהלכות ב’ ג’ וד’ מפרט הרמב”ם כמה פרטי דינים הנובעים מחיוב מורא מקדש, ובסיום הלכה ד’ כותב ”כל זה ליראה מן המקדש”. ואח”כ בהלכה שלאח”ז (הלכה ה’) כתב ”לא יקל אדם את ראשו כנגד שער מזרחי של עזרה שהוא שער ניקנור מפני שהוא מכוון כנגד בית קדש הקדשים וכל הנכנס לעזרה יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם, ויראה עצמו שהוא עומד לפני ה’ כמו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים ומהלך באימה וביראה ורעדה שנאמר בבית אלקים נהלך ברגש”. וצ”ע המשך וסדר דבריו: אמאי מסיים הלכה ד’ ”כל זה ליראה מן המקדש”, והרי לכאורה גם הדינים שבהלכה ה’ הם מצד החיוב דמורא מקדש.

והנראה בזה, בהקדים דבביריתא הנ”ל הלשון ”אלא ממי שהזהיר על המקדש” (ומעין זה בספרא: ”ממי שפקד על המקדש”), אבל הרמב”ם שינה וכתב ”אלא ממי שציוה על יראתו”, וצ”ב מה טעם השינוי, שהדגיש את הצווי על יראה מן המקדש. ולהוסיף שבכך שינה בספר היד גם מלשון עצמו בספר המצוות מ”ע כא, שכתב ”לא מן המקדש אתה ירא אלא ממי ששכן שכנתו במקום הזה”, ולכאורה לפי הלשון שבספרא מ”ע מ”ע כא, גם טעם היראה, מצד השראת השכינה שבמקדש, ואמאי שינה בספר היד [ולהעיר עוד דלפי לשון זו מובן גם הא דיש חיוב מורא מקדש גם לאחר חורבנו, שהרי ”קדושת המקדש כו’ מפני השכינה ושכינה אינה בטילה” כמ”ש לעיל פ”ו הט”ז].

ובאמת מצינו כאן שינוי הסדר בגופא דביריתא בין הש”ס לספרא, דבספרא נסמכה דרשה הנ”ל ”לא מן המקדש אתה ירא כו”” לדרשה ”את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש לעולם”, ורק לאח”ז מפרט דיני מורא, ”איזו מורא לא יכנס להר הבית במקלו ובתרמילו כו””; ואילו בש”ס הובא פירוט הדינים תיכף בהמשך לדרשה הא’ ”לא ממקדש אתה מתיירא אלא ממי שהזהיר על המקדש”, ורק אחרי פירוט הדינים ממשיך ”ואין לי אלא בזמן שביהמ”ק קיים בזמן שאין ביהמ”ק קיים מנין ת”ל את שבתותי כו””.

והנה, גם הרמב”ם גופיה בחיבוריו הביא דרשות אלו בשני אופנים. דבספרא כתב ”וגדר זאת היראה כמו שזכרו בספרא אי זהו מורא וכו””, ובסוף דבריו הביא את שתי הדרשות ביחד, ”ולשון ספרא אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין

בשיטת הרמב"ם בחיוב מורא מקדש

יפ'ל'ל בשינוי הלשון בין חש"ס לספרא נבי"ל מן המקדש אתה ירא כו', ויסיק רהן ב' דרכים בהגדרת חיוב מורא, עפ"ז יבאר היטב סדר דברי הרמב"ם וכוונתו בזה

כתב הרמב"ם בהל' בית הבחירה רפ"ז
"מצות עשה ליראה מן המקדש שנאמר
(פרשתנו יט, ל) ומקדשי תיראו ולא מן
המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על
יראתו". ומקורו בברייתא דיבמות ו, סע"א
ואילך (ובספרא פרשתנו) "נאמרה שמירה
בשבת ונאמרה מורא במקדש מה שמירה
האמורה בשבת לא משבת אתה מתיירא
אלא ממי שהזהיר על השבת אף מורא
האמורה במקדש לא ממקדש אתה מתיירא
אלא ממי שהזהיר על המקדש". ויל"ע טובא
למאי הלכתא פרט זה שהיראה היא לא מן
המקדש אלא ממי שצוה על יראתו, עד
שטרח הרמב"ם להביאו בהלכותיו (משא"כ
זה שנזכרו הדברים בש"ס, אפשר דמילי
דאגדתא נינהו). ולמה לא די רק לפרט
שמורא מקדש היינו שלא יכנס אדם בהר
הבית במקלו כו', כהמשך לשון הברייתא
שהובא ברמב"ם בהלכה הבאה.

ובפירוש הרי"ף לעין יעקב (וכ"ה
במהר"ם שיק לתרי"ג מצוות מצוה רנה),
כתב דנפקותא יש לענין מורא מקדש לאחר
חורבנו, דאם פירוש "מקדשי תיראו" הוא
כפשוטו, מורא מהמקדש, הרי הציווי הוא רק
בזמן שבית המקדש קיים, אבל בזמן שאין
ביהמ"ק קיים ליכא דין מורא מקדש, אבל
כיון שהמורא הוא ממי שהזהיר על המקדש
ה"ז בין בזמן שביהמ"ק קיים בין בזמן
שאין ביהמ"ק קיים. מיהו, ביאור זה דחוק
בלשון הרמב"ם, שהרי דין זה כתב הרמב"ם
בפירוש להלן ה"ז, כהלכה בפני עצמה,
"אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב
אדם במוראו כמו שהיה נוהג בו בבניינו כו'
שנאמר את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו
מה שמירת שבת לעולם אף מורא מקדש
לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד", הרי
שלדידיה הלכה זו אינה המשך להלכה א'
ועד כדי כך שמקורה מלימוד מיוחד בפני
עצמו.

לקראת שבת

2

ואף שהייתה זו עבודה רוחנית נעלית ונשגבה מאוד, מכל מקום נחשב הדבר לחטא. אמנם יהודי
צריך להשתוקק שעבודתו תהי' באופן של "התפשטות הגשמיות" – להיות נעלה ומרומם מענייני
גשמיות ותאוות העולם, אך יחד עם זאת, עליו לדעת שכאשר הוא מגיע למצב של "כלות הנפש" –
שהנשמה חפצה להיפרד מן הגוף, עליו לשוב לעולם הגשמי, ולעבוד את ה' באמצעות הגוף גם כן.
תכלית בריאת העולם היא שהנשמה תתלבש בגוף גשמי, ותעבוד את השי"ת גם על ידי העניינים
הגשמיים, בלימוד התורה וקיום המצוות, ובניצול ענייני העולם לשם שמים ולעבודתו ית'. וכפי
שאמרו חז"ל "נתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז. תניא פל"ו), והיינו
שהקב"ה חפץ שבני ישראל יזכרו את העולם הגשמי עד אשר יהי' ראוי להיות דירה ומשכן לו ית'.
ואילו כאשר מגיע האדם ל"כלות הנפש", אינו מגשים את תכלית בריאת העולם.

גם סודות התורה ניתנו דווקא בעולם הזה

כאשר באים להזהיר את היהודי מפני כלות הנפש, יש לידע אל נכון מאיזו סיבה עלול הוא
להגיע לידי ההתפשטות מן הגשמיות, ובאופן כללי, הרי הדבר מתחלק בין "יושבי אוהל" לבין
"בעלי עסק":

יושב אוהל עלול לחשוב, שמכיוון שהתורה היא חכמתו של הקב"ה שנעלית מן העולם, אי
אפשר להבינה לאמיתתה אלא אם כן מתעלים למדרגות רוחניות נשגבות, ואשר על כן הרי הוא
חושק בהתעלות רוחנית והתפשטות הגשמיות, בכדי להשיג את התורה לאמיתתה כראוי, לפי דעתו.

הוא סבור שהשכל האנושי אינו מסוגל להבין את התורה לאמיתתה, ולשם הבנת התורה צריך
האדם להתעלות מכל שייכות לעולם ולגשמיות ולשכל האנושי, ורק בהיות האדם מופשט ומנותק
מהעולם ומהגשמיות יכול הוא להבין את התורה כפי שהיא לאמיתתה ברוחניות, בדומה לבני
אהרן שנתקברו ל"דביקות, נעיונות, עריכות . . . מתיקות". ועד לכלות הנפש והתעלות מענייני
הגוף.

ועל כך מזהירה התורה שאין להגיע לידי כלות הנפש, משום שאדרבא, הבנת התורה לאמיתתה
היא בעולם הזה הגשמי דווקא, ועל ידי השכל האנושי דווקא, ואדרבא: "לא בשמים היא" (ב"מ
נט, ב).

ואם כן מובן, שכאשר יהודי רוצה להשיג אל נכון את מהותה של התורה, הרי הדרך להשיג זאת
היא על ידי השכל האנושי דווקא, כי התורה ניתנה לנשמות ישראל כפי שהן מלוכשות בגוף גשמי
דווקא. וממילא, יושב אוהל לא ירוויח בידיעת התורה על ידי כלות נפשו, כי עיקר לימוד התורה
הוא בנשמה המלוכשת בגוף.

השי"ת נותן ליהודי את הכוח לעמוד בניסיון

ולעומת זאת, את בעלי העסק יש להזהיר מן הקצה השני:

בעל עסק מתעסק בענייני העולם הגשמיים, והוא ירא שהתעסקות זו תגרור אותו לעניינים בלתי
רצויים. הוא אינו בטוח שיוכל לעמוד בניסיונות הנקרים בדרכו. ועל כן יש והבעל עסק מחליט
להתנתק לגמרי מכל העניינים הגשמיים, לעזוב את עסקיו ולהתמסר לרוחניות בלבד, ועד לכלות
הנפש.

ועל כך מצווה התורה שאין להתנתק מן הגוף והגשמיות, אלא להמשיך ולעסוק בענייני הגשמיות לשם שמים ולעבודתו ית', באופן שיעשה את העולם הגשמי לדירה לו ית'.

ומה שירא שמא ייפול בענייני גשמיות וחומריות, הרי על כך כבר הודיע הקב"ה שכאשר הוא תובע משהו מבני, אזי "איני מבקש . . אלא לפי כחן" (במדבר רבה פ"ב, ג), ואם כן בוודאי ניתן לו הכוח המתאים בכדי לעמוד איתן בניסיונות.

האם נכון להתנתק מן הגשמיות בעקבות יום הכיפורים?

ומעתה יובן אל נכון עניין שני הציוויים "יין ושכר אל תשת", ו"אל יבוא בכל עת אל הקודש", שהם נועדו לשני סוגי בני אדם: יושבי אוהל ובעלי עסק.

הציווי של "יין ושכר אל תשת", רומז על האזהרה ליושבי אוהל שלא יפרשו מן הגוף והגשמיות לגמרי:

ציווי זה נאמר לכהנים בני אהרן. מהות הכהנים היא מה ש"הובדלו מדרכי העולם", והמה מתעסקים בעבודת ה' בלבד. וכמו כן יושבי אוהל הם בדוגמת כהנים ברוחניות, כפי שכתב הרמב"ם (סוף ספר זרעים) ש"כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו . . להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו . . ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים . . הרי זה נתקדש קדש קדשים".

ואל יושבי אוהל הציווי הוא: "יין ושכר אל תשת". יין רומז על בחינת סודות התורה, וכמאמר "נכנס יין יצא סוד" (עירובין סה, א), ושתיית יין הוא עניין התענוג בהשגת סודות התורה. ועל כך מזהירים שלימוד רזי תורה לא יהי בדרך של "שכרות" - ביטול הדעת ומציאות האדם, וכלות נפשו ממנו.

אמנם, גם לאחר שהזהירה התורה את יושבי האוהל שלא יהיו במצב של כלות הנפש, עדיין צריכה התורה לשוב ולהזהיר גם את רוב בני ישראל, שמתעסקים בעניינים גשמיים, שגם הם לא יהיו במצב של פרישה והתפשטות מן הגשמיות:

אצל יושבי האוהל, אין סכנה של השתקעות בחומריות עולם הזה הגס והמגושם, וממילא גם אם לא יבואו למצב של כלות הנפש, עדיין יהי בידם לעבוד את ה' כראוי. אך רוב בני ישראל, שמתעסקים עם ענייני העולם, קיימת לגביהם סכנה חמורה של השתקעות בחומריות וגסות העולם הגשמי, וממילא הוה אמינא שהם מותרים לפרוש מענייני העולם ולבוא אל הקודש עד לכלות הנפש.

רצון זה מתעורר במיוחד ביום הכיפורים, כאשר היהודי מטהר את עצמו מכל העניינים הבלתי רצויים שנדבקו בו במשך השנה החולפת, ואזי מתעורר בו רצון לבוא "בכל עת אל הקודש", לפרוש מענייני הגשמיות ולהיות תמיד בקודש.

ועל כן, כהקדמה למצוות יום הכיפורים, שבה ומהירה התורה "ואל יבוא בכל עת אל הקודש", אסור לו לאדם לפרוש מענייני הגשמיות ולהיות במצב של התפשטות הנפש מן הגוף, אלא עליו להמשיך להתעסק עם ענייני הגשמיות, לקדשם ולזככם ולעשות את העולם ל"דירה לו ית'".

כיסוי הדם בחיי האדם

ואיש איש מכני ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יצור ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסוהו בעפר

צוה כח לכסות כל דם בחי ועוף, כי לא יתקרב דם על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מדם רק שני מינים בלבד, וגם הם אינם נשחטים. אבל בבהמות רוב המצויים נשחטים לשם הנכבד, ודמם לכפר ואין ראוי לכסותו. ולא חשש לכסות דם החולין בבהמה, כי אין חולין במדבר, וגם אחרי כן על הרוח יצוה (וי, יא. רמב"ן)

יש לבאר העניין בעבודת האדם:

"דם" הוא ענין החיות, כמ"ש "הדם הוא הנפש" (ראה יב, כג), ותכליתו הוא להשתמש בו בענייני קדושה, שכל דבר שבקדושה יש לעשותו בחיות ובהתלהבות גלוי. משא"כ ענייני חול ודברי הרשות - יש לעשותם בלי חיות, היינו לא בשביל הנאת גופו, אלא כדי לעבוד את הבורא בלבד, כמאמר "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מ"ב). וזהו תוכן מצות כיסוי הדם, שבענייני חולין יש לכסות את הדם, היינו שלא יהי ניכר בהם חיות.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שכיסוי הדם צ"ל בעפר דוקא, כי עפר מורה על שפלות והכנעה, כמ"ש "ואנכי עפר ואפר" (וירא יח, כז), וכלשון "ונפשי כעפר לכל תהי" (תפילת "אלוקי נצור"). והיינו, שכאשר האדם עוסק בדברי הרשות, צריך לעורר בנפשו ביטול והכנעה, להיות חרד שלא להמשיך אחר תאוות לבו, אלא לעסוק בהם רק לשם שמים.

אך כאשר האדם חדור כולו בקדושה, וגם דברי הרשות שלו הם אצלו חלק מעבודת ה' - אזי גם עסקי החולין שלו יכולים להיות בחיות והתלהבות, כיון שהחיות שלו היא בקדושה שבדבר ותו לא. וזהו הרמז בדברי הרמב"ן שבהמת חולין אינה צריכה כיסוי הדם מאחר שרוב הבהמות הן למזבח.

"להוסיף לכם תבואתו" - בכח היצר הרע

ובשנה החמישית תאכלו את

פריו להוסיף לכם תבואתו

דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו (יט, כה. רש"י)

יש לפרש דברי רש"י אלו בעבודת האדם לקונו:

אמרו חז"ל (ברכות ריש פ"ט במשנה) על הפסוק "ואהבת גו' בכל לבבך" (ואתחנן ו, ה), ש"בכל לבבך" פירושו "בשני יצריך". והיינו, שעל האדם לעבוד את השי"ת גם ביצרו הרע, שבמקום לרצות דברים רעים, ירצה לקיים את המצוות.

וזהו "דברה תורה כנגד יצר הרע" - שבמצוה זו, שנאמר בה שכרה "להוסיף לכם תבואתו", כוונת התורה היא שגם יצרו הרע של האדם ירצה לקיימה.

ועל ידי העבודה עם היצר הרע, נעשה "להוסיף לכם תבואתו".

כתיב "ורב תבואות בכח שור" (משלי יד, ד), ומבואר בספרים (ראה לקו"ת האזינו עה, רע"ד, ובכ"מ) הפירוש הפנימי בזה, ש"שור" קאי על יצרו הרע של האדם, שהוא דומה לבהמה. וכשם שבגשמיות, דוקא ע"י "כח שור" צומח "רב תבואות" - כן הוא בקדושה, שע"י שהאדם מברר ומזכך יצרו הרע ונפשו הבהמית, מגיע הוא בכח זה ל"רב תבואות", היינו שמיתוסף עילוי רב בקדושה.

וזהו "להוסיף לכם תבואתו", שע"י ש"דברה תורה כנגד יצר הרע", וגם היצר רוצה לקיים את המצוה, מתקיים "להוסיף לכם תבואתו", ומיתוסף עילוי רב בקדושה.